

בינת המשפט

עניני ממונות אקטואליים

מאת: יצחק בירך דסקל – דיין ומורה צדק וחבר בד"צ

יעוץ לכל סכסוכי ממון, ואישות. ועריכת חוזים על פי ההלכה.

טל: 052-7611435 y.b.daskal@gmail.com

בס"ד, גליון שצג, פרשת דברים, שבת חזון, תש"פ

בית דין צדק "בינת המשפט"

להציל את הנרדף, ושבר כלים בין של רודף בין של כל אדם, פטור, כדי שלא יבואו מלימנע מלהציל את הנרדף "עכ"ל.

הנה מבואר, שהרודף להרוג, ששבר כלים, פטור על כל סוגי הכלים שישבור, כיון שמתחייב בנפשו, והמתחייב בנפשו פטור מחיובי ממון. ואם הנרדף שבר כלים של רודף פטור, שכיון שמותר לו להורגו להציל את עצמו, קל וחומר שמותר לו לאבד ממנו כדי להנצל, שלא יהיה ממנו של רודף חמור מגופו. ואם הנרדף שבר כלים של אחר, חייב, כי המציל עצמו בממון חבירו חייב. ואם איש אחר שבר כלים להציל את הנרדף מיד הרודף פטור, כדי שלא ימנע מלהציל את הנרדף, שאף על פי שהיה ראוי לומר שחייב תקנו שיהיה פטור.

העולה מזה: א. הרודף להרוג, ששבר כלים, פטור על כל סוגי הכלים שישבור, כיון שמתחייב בנפשו. ב. נרדף ששבר כלים של רודף פטור, שלא יהיה ממנו חמור מגופו. ג. נרדף ששבר כלים של אחר, חייב, שהמציל עצמו בממון חבירו חייב. ד. איש אחר ששבר כלים להציל את הנרדף מיד הרודף פטור, כדי שלא ימנע מלהציל את הנרדף.

ביאור התקנה שהמציל פטור על כלים ששובר

הנה נתבאר שאחר שבא להציל את הנרדף מידי הרודף, ושבר כלים של אחרים, היה ראוי לחייבו לשלם, אלא שעשו תקנה שיפטור. ויש לתת טעם, מדוע היה ראוי לחייבו, והרי הוא בא להציל את חבירו, וגם בעל הכלים חייב בהצלת חבירו ממיתה.

והטעם בזה פירש רש"י (בבא קמא, קיז, ב) וז"ל "שהרי המציל עצמו בממון חבירו חייב, כל שכן מציל אחרים בממון חבירו". עכ"ל. מבואר, שאף על פי שאדם חייב להציל חבירו, מכל מקום אינו חייב להפסיד מכספו, ומי ששבר כלים להנצל צריך לשלם על הפסד ממון. לכן היה ראוי לחייב את המציל ששיבר כלים של אחרים. הנה לא נתן רש"י טעם שהיה ראוי לחייבו, אלא על כלים של אחרים, כיון שעל הכלים של הרודף עצמו, בודאי פטור מהטעם הנאמר לעיל, שלא יהיה ממנו חמור מגופו.

וכן כתב בפתחי חושן (חלק ו, פרק יב, הערה לד) וז"ל "וטעם זה אינו אלא לפטור על כלים של אחר, אבל על כלים של רודף פטור מטעם שלא יהא ממנו חמור מגופו, שהרי מותר להרוג. בחידושי אנשי שם בפ' הגזול בתרא כתב, שאפילו יכול להציל מבלי שישבור פטור מכח התקנה" עכ"ל.

בדין רימה את בית החולים להציל את אביו

ובו יבואר: א. רימה את בית החולים, והתאשפז כדי להציל את אביו, האם חייב לשלם לבית החולים את ימי האשפוז ברמאות. ב. דין רודף ששיבר כלים. ג. דין נרדף ששיבר כלים. ד. דין אחד ששיבר כלים להציל את הנרדף.

הנידון

"אבי מורי שליט"א נדבק בנגיף, והושפז בבית חולים באחת ממדינות אירופה כשהוא במצב קשה, נודע לנו שיש עומס גדול בבית החולים, ויש חשש לשלומי, והוא זקוק למעקב צמוד להכניס לו את החמצן כל הזמן ושאר דברים. דברנו עם צוות הרופאים וללא הועיל. יש להדגיש כי האישפוז בבית החולים הוא ללא תשלום, כיון שאנו אזרחי המדינה ההיא. הדרך היחידה להציל את אבי מורי היתה, לרמות את רופא המשפחה שלי, שגם אני חולה, "ולהתאשפז" סמוך למיטתו של אבי מורי שליט"א, התחבולה הצליחה, והצלתי את חייו. נפשי בשאלתי, האם אני חייב לשלם לבית החולים על האישפוז ברמאות".

תשובה

אינך חייב לשלם משני טעמים: א. שהשובר כליו של רודף פטור. ב. שתיקנו שהבא להציל את חבירו פטור על נזקין.

ביאור התשובה

הקדמה

כיון שהשאלה היתה על ממון גוים, יש אומרים להקל בגלל ממון גוי. וכל דברינו להלן, הן לפי הסוברים שיש להחמיר בממון גוי כבממון ישראל.

דין שבירת כלים ברודף ונרדף

כתב המחבר בחושן משפט (שפ, ג) וז"ל "רודף שהיה רודף אחר חבירו להרוג, או אחר אחת מהעריות לאונסה, ושבר כלים, בין של נרדף בין של כל אדם, פטור, שהרי הוא מתחייב בנפשו, שכיון שרדף, התיר עצמו למיתה ולכן פטור מהתשלומין. ואם הנרדף שבר כלים של רודף, פטור, שלא יהא ממנו חמור מגופו. ואם היו של אדם אחר, חייב, שהמציל עצמו בממון חבירו, חייב. ואחד שרדף אחר הרודף

בינת המשפט

עניני ממונות אקטואליים

העולה מזה: מי שהתאשפז ברמאות, כדי להציל חיי חולה שנמצא בסכנה בבית חולים שלא מטופל כראוי, פטור על האישפוז, כיון שיש לבית חולים דין רודף, והרודף אחר רודף להציל את חבריו ושבר כלים של אחרים פטור, במיוחד אם שובר כליו של רודף.

דינים העולים:

- א. הרודף להרוג, ששבר כלים, פטור על כל סוגי הכלים שישבור, כיון שמתחייב בנפשו.
- ב. נרדף ששבר כלים של רודף פטור, שלא יהיה ממונו חמור מגופו.
- ג. נרדף ששבר כלים של אחר, חייב, שהמציל עצמו בממון חבריו חייב.
- ד. איש אחר ששבר כלים להציל את הנרדף מיד הרודף פטור, כדי שלא ימנע מלהציל את הנרדף.
- ה. המזיק ממונו של רודף, כדי להציל את הנרדף, פטור משני טעמים, א. שלא יהיה ממונו חמור מגופו. ב. מפני התקנה, שתקנו לכל מי שבא להציל את חבריו מיד רודף, שיהיה פטור.
- ו. מי שהתאשפז ברמאות, כדי להציל חיי חולה שנמצא בסכנה בבית חולים שלא מטופל כראוי, פטור על האישפוז, כיון שיש לבית חולים דין רודף, והרודף אחר רודף להציל את חבריו ושבר כלים של אחרים פטור, במיוחד אם שובר כליו של רודף.

הנה מבואר שהמזיק ממונו של רודף, כדי להציל את הנרדף, פטור משני טעמים: א. שלא יהיה ממונו חמור מגופו. ב. מפני התקנה, שתקנו לכל מי שבא להציל את חבריו מיד רודף, שיהיה פטור על נזקי כלים, ואפילו שיכול להציל בלא לשבור, פטור מכח התקנה.

עוד מבואר, שזה שאמרו חכמים שהמציל עצמו בממון חבריו חייב, אין זה אלא על הנרדף עצמו, כששובר כלים של אחרים, אבל המציל את חבריו בממון חבריו פטור ממצחמת התקנה, וקל וחומר במצילו בממון של רודף, שלא יהיה ממונו חמור מגופו.

והטעם שלא פטרו את הנרדף, כששובר כלים של אחרים להציל עצמו, כיון שאין צריך לעשות תקנה על האדם שיציל את עצמו, ואין אחרים חייבים להצילו בחינם, אבל תיקנו על אחרים כדי שיבואו להצילו.

העולה מזה: המזיק ממונו של רודף, כדי להציל את הנרדף, פטור משני טעמים, א. שלא יהיה ממונו חמור מגופו. ב. מפני התקנה, שתקנו לכל מי שבא להציל את חבריו מיד רודף, שיהיה פטור.

נידון דידן

והנה בנידון דידן, אם כנים הדברים שבית החולים אינו מטפל כראוי, ויש חשש סכנה למאושפז, הרי שיש לבית החולים דין רודף. שאף על פי שאינו רודף להרוג, אלא מונע ממנו את מה שחייב לעשות כדי להצילו, מכל מקום, כיון שמאושפז במקום שחובתם להציל את חייו, ומונעים ממנו את הדברים שחייבים לתת לו כדי להצילו, הרי זה כרודף ממש. והבא להציל את הנרדף מיד הרודף פטור על כלים שישבור, קל וחומר על כלים של רודף. ואף על פי שאין שייך כאן סברה שלא יהיה חמור ממונו מגופו, מכל מקום, גם בזה יש סברה זאת, שהבא להציל נרדף פטור בודאי על כלים של נרדף. לכן נראה שפטור ללא ספק.

